

ISTRAŽIVAČKI POTENCIJALI SRBIJE U ICT

U raskoraku

Uspešnost domaćih projekata informativnih i komunikacionih tehnologija (ICT) u okviru evropskog naučnog programa FP7 je, uprkos žestokoj konkurenciji, iznad evropskog proseka. Ipak, taj pokazatelj pre svega govori o sposobnostima pojedinaca a ne o podsticajnom okruženju koje stvara država, i koja za podršku ovakvim projektima izdvaja svega 10% od njihove vrednosti, a za razvoj istraživačke infrastrukture u oblasti ICT tek 0,005% BDP.

Piše: Zorica Žarković

Srbija spada u zemlje sa najmanjim učešćem u evropskom naučnom programu FP7, ali je uspešnost njenih projekata iznad evropskog proseka. To pokazuju rezultati analize domaćih istraživačkih kapaciteta u ICT oblasti, koju je za potrebe Evropske komisije uradila beogradska analitička kuća Mineco Computers. Kako objašnjava direktor ove kompanije i jedan od autora istraživanja, Milovan Matijević, studija je radena uporedo sa analizama u još 18 zemalja srednje i istočne Evrope, sa ciljem da se dobije što preciznija slika istraživačko razvojnih ka-

paciteta u Srbiji u oblasti ICT i poveća učešće i uspešnost njenih projekata.

FP7 predstavlja sedmi ciklus najvećeg evropskog naučnoistraživačkog programa koji za period od 2007. do 2013. godine raspolaže budžetom od 50 milijardi evra. Ta sredstva su namenjena temama za koje Evropa ocenjuje da su prioritet ekonomskog razvoja, i pomoću koga pokušava da uhvati priključak sa SAD i 'pobegne' Kinezima. Srbija je u FP7 prisutna od početka, ima status pridružene zemlje koji joj omogućava da predlaže, a i da bude koordinator u projektima, što je status identičan svim ostalim članicama EU⁴, ističe Matijević. Najveći deo sredstava izdvaja se za projekte iz ICT oblasti, za koje je direktno rezervisano 17 milijardi evra, a indirektno još 10 milijardi kroz druge projekte čiju osnovu čine informacione tehnologije.

Konkurencija za učešće u ovom programu je ogromna, što ilustruju i podaci za prethodni ciklus (FP6), kada je ukupan broj pristiglih projekata premašio 85.000, od kojih su u razmatranje uvrštena 8.383 projekata, a samo 1.123 je prihvaćeno, među kojima i 24 projekta iz Srbije. U odnosu na prethodni ciklus, uspešnost ovdašnjih organizacija je u FP7 povećana, dostigavši 18,6%, što je iznad evropskog proseka koji iznosi 16,7% i što nas svrstava u najuspešnije zemlje koje su aplicirale za novac iz FP7. Sa druge strane, učešće Srbije u ukupnom broju projekata je svega 0,23%, pa u poređenju sa drugima spadamo u kategoriju država sa skromnim učešćem i visokom uspešnošću, zajedno sa Danskom i Irskom, precizira Matijević.

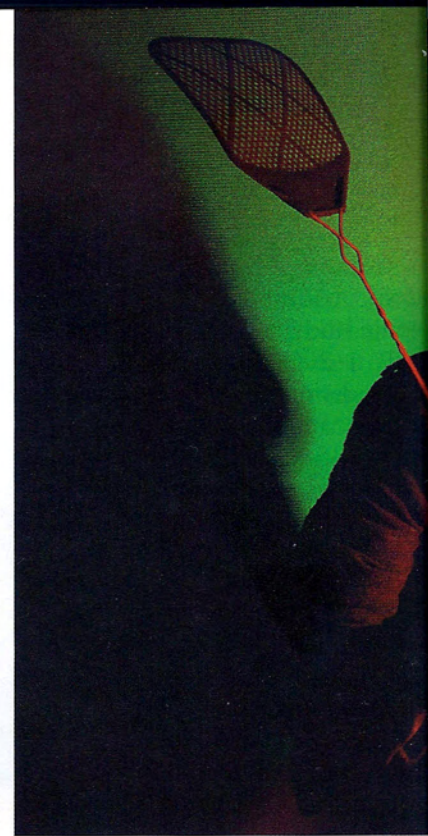
Srbija je i među zemljama koje iz ovog evropskog programa povla-

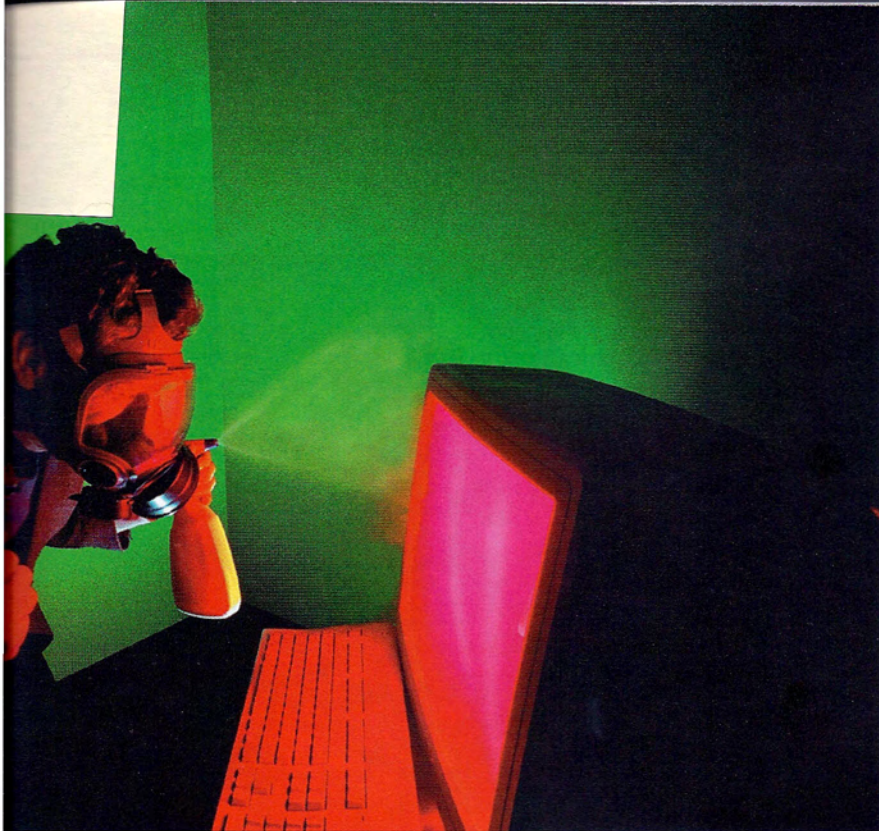
če više novca nego što se za nje ga izdvaja iz nacionalnog budžeta. Primera radi, Nemačka učestvuje sa 20% u ukupnom budžetu FP7 i povlači 20% sredstava, dok Poljska ima veliki jaz između nacionalnih izdvajanja koja premašuju 2% u ukupnom budžetu i povučenih sredstava koja ne dostižu ni polovinu izdvojene sume. Srbija učestvuje sa manje od 0,03% u ukupnom budžetu FP7, a povlači nešto manje od 1%.

Nepoverenje u državu

Protivurečnost da sa malom istraživačkom bazom Srbija ostvaruje visoku uspešnost Matijević pre svega objašnjava činjenicom da je, uprkos dugogodišnjoj izolaciji i nedacama, uspela da sačuva solidnu ekspertsku bazu u ovoj oblasti kao i da iskoristi svoje prednosti u realizaciji regionalnih projekata. Međutim, veliki broj domaćih istraživača i dalje ne prepoznaje prednosti učešća u FP7, nedostaje im iskustvo o procedurama koje moraju da ispune, kao i kontakti sa stranim konzorcijumima „među kojima su karte već podeljene i koji ne iskazuju naročiti interes da u igru uključe nove igrače“.

Naime, kako pokazuju rezultati ankete sprovedene među ICT stručnjacima, oko dve trećine redovno se informiše o aktuelnostima vezanim

za FP7, 56% je upoznato sa procedurama konkurisanja. Ipak, tek polovina intervjuisanih ima iskustvo sa partnerima iz EU i zna kako da ih nađe, pri čemu je samo 42% probalo a svega četvrtina i uspela da nađe partnere. Svim istraživačkim organizacijama je potrebna pomoć u pripremi projekata, pri čemu je, u odnosu na institute i fakultete, taj problem daleko izraženiji u poslovnom sektoru gde čak tri četvrtine ispitanika priznaje da ima potrebu za podrškom svake vrste.

Intervjuisani stručnjaci najveću korist od učešća u FP7 vide u pristupu novim tehnologijama a potom u mogućnosti da budu obavješteni o najaktuelnijim trendovima na tom polju, da primene međunarodne standarde i sarađuju sa ključnim akterima na tržištu.

Najlošiji rezultati dobijeni su u pogledu poverenja stručne javnosti u mere koje najavljuje država radi poboljšanja uslova za naučno-istraživački rad i intenzivniji razvoj ICT sektora. Svega dve petine anketiranih veruje da će se povećati budžet za nauku, kao i da će se namenska sredstva od 300 miliona evra za unapređenje naučne infrastrukture, uglavnom obezbeđena iz međunarodnih kredita, utrošiti na optimalan način, a tek 27% njih da će planovi za zaustavljanje odliva

mozgova i povratak naših stručnjaka iz inostranstva uroditi plodom.

Praksa samo u teoriji

Uprkos činjenici da je Srbija među pet evropskih zemalja u kojima se beleži najveći odliv mozgova, većina anketiranih je saglasna da je domaća naučno-istraživačka baza i dalje solidna, potvrđuje Milica Matijević iz Mineco Computers-a. Međutim, uslovi u kojima se odvija naučno-istraživački rad su i dalje po principu "štapa i kanapa", budući da se u Srbiji za nauku izdvaja svega oko 0,3% BDP, a bužetska izdvajanja za istraživačku infrastrukturu u oblasti ICT iznose 2 miliona evra, ili 0,005% BDP. Stručnjaci takođe smatraju da bi dodatna sredstva za FP7 projekte, za koje se iz nacionalnog budžeta izdvaja 10% od vrednosti projekta trebalo podići na minimum 25%, da bi se moglo računati na dugoročniji razvoj naučno-istraživačkih kapaciteta.

Ekstremno niska ulaganja u ovu oblast, koja su na tom nivou već više od dve decenije, glavna su prepreka za razvoj i sprečavanje odliva mozgova, ali je problem i kako se raspoloživa sredstva koriste. Detaljnije analize u istraživanju pokazuju da domaće visokobrazovne institucije imaju više stotina projekata iz oblasti ICT za koje nema interesovan

vanja ni u državi ni u privredi, ali i da je većinu projekata koji se rade u institutima finansirala država, bez upliva i povezanosti sa industrijom i biznisom. Sa druge strane, "biznis sektor je za državu gotovo nevidljiv", ističe Milica Matijević, budući da u segmentu istraživanja i razvoja država gotovo isključivo prati institucije u svom vlasništvu. Prisustvo poslovnog sektora u naučno-istraživačkim projektima je neznatno, iako su kompanije, s obzirom na okrenutost profitu, itekako zainteresovane za nova rešenja koja bi bila primenjiva na tržištu.

Osim što očigledno ne postoji koordinacija u radu nadležnih institucija za ovu oblast, prema mišljenju stručnjaka evidentan je i raskorak između ambiciozno pisanih strateških dokumenata i njihove jalove realizacije. To je slučaj i sa Strategijom razvoja nauke i tehnologije od 2010. do 2015. godine, koja je i dalje bez akcionog plana a kojom je, između ostalog predviđeno da se budžetska izdvajanja za ovu oblast povećaju na 1% BDP. Pri tom je pitanje realizacije ambiciozno postavljenih ciljeva dovedeno u pitanje već samom činjenicom da BDP zbog recesije pada, "čime je i apsolutni iznos, koji ionako nije impozantan, doveden u pitanje".

Naša sagovornica istovremeno skreće pažnju da je od predviđenih 300 miliona evra za unapređenje naučno-istraživačke infrastrukture, za ICT preliminarno projektovano od 50 do 80 miliona evra, ali da nije jasno na koji način će taj novac biti utrošen. Stoga su preporuke koje proizilaze iz istraživanja da se u saradnji sa stručnjacima što pre mora napraviti akcioni plan u kome će strateški postavljeni ciljevi razvoja u nauci i tehnologiji biti redefinisani u skladu sa prioritetima i realnošću, da se utvrde procedure i kriterijumi na koji način će raspoloživa sredstva biti raspoređena, definišu rokovi, učesnici i odgovorni za realizaciju i da svi podaci budu javno dostupni. ●